

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok VI.

WARSZAWA, DNIA 30 MARCA 1929 R.

Nr. 6.

T R E Ś Ć :	
Ruch służbowy	str. 53
Punktualna wysyłka do Wydziału Kredytowego dekadowych zawiadomień o stanie obciążenia.	" 53
Zakaz umieszczania w lokalu biurowym ogłoszeń o treści, niemającej związku z czynnościami bankowymi	" 53
Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej	str. 53
Położenie gospodarcze Polski	" 54
Działalność Państwowego Banku Rolnego w roku 1928 (na podstawie sprawozdania rocznego)	" 56
Monometalizm złoty w Szwajcarii	" 61

Ruch służbowy.

Zwolnienie ze służby.

Marja Jędrzejczak z Oddziału w Ostrowie.

Punktualna wysyłka do Wydziału Kredytowego dekadowych zawiadomień o stanie obciążenia.

(Dział IV Spisu Okólników).

O stanie obciążenia firm podawczych, posiadających kredyt ponad 250.000 złotych oraz instytucji kredytowych ponad 100.000 złotych (I. S. cz. IV, § 14, str. 89 — Okólnik Nr. 117 z 17 grudnia 1928 r.) obowiązane są Oddziały zawiadamiać Wydział Kredytowy w dniu każdej dekady. Ponieważ Oddziały czynią to dopiero w dniach następnych, wyjaśnia się, że wspomniane wykazy winny być sporządzane jak również odsyłane zawsze w dniach dekadowych.

Zakaz umieszczania w lokalu biurowym ogłoszeń o treści, niemającej związku z czynnościami bankowymi.

(Dział I Spisu Okólników).

W lokalu biurowym niektórych Oddziałów umieszczane są na ścianach ogłoszenia reklamowe lub też obwieszczenia i rozporządzenia o treści, niemającej żadnego związku z czynnościami bankowymi. Ponieważ wygląd pomieszczenia biurowego winien sprawiać wrażenie poważne i estetyczne, należy usunąć natychmiast tego rodzaju publikacje, a podawać do wiadomości tylko aktualne komunikaty władz Banku, interesujące szerszą klientelę (np. zmiana stopy dyskontowej, wypłata kuponów dywidendowych od akcji Banku Polskiego, zmiana godzin kasowych, ogłoszenia o podpisach za Oddział i Centralę Banku i t. p.).

Nadmienia się przytem, że do tego celu powinna służyć specjalna tablica, umieszczona w widocznym miejscu sali manipulacyjnej.

Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej,

które zgodnie z Okólnikiem Nr. 38 z 11 maja 1925 r. należy zaznaczyć w „Wiadomościach Banku Polskiego” Nr. 1 z 15 stycznia 1929 r., str. 12:

Holandja z $4\frac{1}{2}\%$ na $5\frac{1}{2}\%$ od dn. 25.III. 1929 r.

POŁOŻENIE GOSPO

		1 9 2 4	1 9 2 5	1 9 2 6
		31.XII	31.XII	31.XII
1	OBIEG PIENIĘŻNY	675,8	815,0	1.021,1
2	Bilon i bilety zdawkowe	124,9	433,6	428,4
3	BANK POLSKI: Obieg biletów	550,9	381,4	592,7
4	Złoto	103,4	133,6	138,8
5	Dewizy zaliczone i niezaliczone do pokrycia	269,0	69,7	164,9
6	Stosunek procentowy pokrycia kruszcowo-walutowego . .	—	37,96%	46,90%
7	" " " wyłącznie złotem	—	—	—
8	KREDYT krótkoterminowy: Bank Polski ¹⁾	280,9	380,7	376,6
9	Banki państwowe ²⁾	—	229,1	388,8
10	Banki akcyjne ³⁾	—	265,1	326,2
11	Odsetek weksli protestowanych w Banku Polskim	—	1,8%	1,93%
12	Suma weksli zaprotestowanych w Polsce w milj. zł. . . .	—	—	—
13	WKŁADY: Bank Polski ⁴⁾	57,7	49,0	133,5
14	P. K. O. wkłady oszczędności	7,6	12,6	23,3
15	Bank Gosp. Kraj. i Państw. Bank Rolny ⁵⁾	—	82,1	229,5
16	Banki akcyjne { terminowe	—	30,8	51,2
17	bezterminowe ⁶⁾	—	108,2	153,3
18	Kasy oszczędności ⁷⁾	—	24,8	58,0
19	Spółdzielnie ⁸⁾	—	4,8	8,1
20	Obroty na giełdzie pieniężnej w Warszawie	23,1	26,1	85,6
21	" Izb Rozrachunkowych	86,3	92,1	143,2
22	Wskaźnik kursu akcyj ⁹⁾	136,1	74,8	39,7
23	SKARB PAŃSTWA: Wydatki	1.560,0	1.841,0	1.853,5
24	Dochody	1.370,4	1.615,2	1.902,0
25	w tem: cła	—	284,5	213,4
26	podatki bezpośrednie wraz z pod. majątkowym	—	—	—
27	" pośrednie	—	—	—
28	HANDEL ZAGRANICZNY: Saldo	— 370,1 ¹⁶⁾	— 464,4 ¹⁶⁾	+ 703,2 ¹⁶⁾
29	Przywóz	2.546,1 ¹⁶⁾	2.745,2 ¹⁶⁾	1.541,2 ¹⁶⁾
30	w tem: artykuły spożywcze i zwierzęta ¹⁰⁾	502,3 ¹⁶⁾	795,9 ¹⁶⁾	267,4 ¹⁶⁾
31	surowce i wyroby przemysłowe ¹¹⁾	2.043,8 ¹⁶⁾	1.949,3 ¹⁶⁾	1.273,7 ¹⁶⁾
32	Wywóz	2.176,0 ¹⁶⁾	2.280,8 ¹⁶⁾	2.244,7 ¹⁶⁾
33	w tem: artykuły spożywcze i zwierzęta ¹⁰⁾	605,5 ¹⁶⁾	771,6 ¹⁶⁾	760,9 ¹⁶⁾
34	surowce i wyroby przemysłowe ¹¹⁾	1.570,5 ¹⁶⁾	1.509,2 ¹⁶⁾	1.488,8 ¹⁶⁾
35	PRODUKCJA: Węgla w tys. tonn	—	2.420 ¹⁷⁾	3.601 ¹⁷⁾
36	Surówki żelaza " " "	—	26,2 ¹⁷⁾	40,0 ¹⁷⁾
37	Stali " " "	—	66,0 ¹⁷⁾	87,2 ¹⁷⁾
38	Cynku " " "	—	—	11,3
39	Wskaźnik ogólny produkcji przemysłowej ¹²⁾	—	84,2	109,3
40	PRACA: Zatrudnieni w tys.	—	546,3	615,4
41	Bezrobotni " " "	—	302,3	190,1
42	Wskaźnik płac robotniczych ¹³⁾ { nominalny	124,7	79,2	92,9
43	realny ¹⁴⁾	100,6	93,6	95,1
44	CENY ¹⁵⁾ : Wskaźnik hurtowy ogólny	—	83	94,6
45	" " rolny	—	71,2	96,3
46	" " przemysłowy	—	91,3	93,2
47	" kosztów żywności	—	91,1	98,5
48	" " utrzymania	—	89,9	97,2
49	KOLEJE: Średnia dziennych załadowań w wag. 15 tonn .	—	12.260	15.879
50	GDYNIA: (ładunek w tonnach) weszło	—	17	179
51	wyszło	—	—	413.826

¹⁾ Zaliczono pozycje: dyskonto weksli, pożyczki zabezpieczone papierami wartościowymi i zaliczki reportowe.

²⁾ Bank Gospodarstwa Krajowego i Państwowy Bank Rolny; w bilansach Banku Gospodarstwa Krajowego uwzględniono pozycje: weksle zdyskontowane, otwarty kredyt, pożyczki towarowe i pożyczki terminowe. W bilansach Państwowego Banku Rolnego uwzględniono pozycje: weksle zdyskontowane, otwarty kredyt i pożyczki terminowe.

³⁾ W 13 największych bankach akcyjnych zaliczono pozycje: weksle, pożyczki terminowe, otwarty kredyt.

⁴⁾ Prywatne rachunki żyrowe i różne

⁵⁾ Bank Gospodarstwa Krajowego: wkłady terminowe, czekowe, oszczędnościowe i asygnaty kasowe; Państwowy Bank Rolny: wkłady terminowe i czekowe.

⁶⁾ Wraz z saldami kredytowymi w rachunkach bieżących.

⁷⁾ Wkłady w 118 kasach oszczędności, uwzględnionych w Wiadomościach Statystycznych.

⁸⁾ Wkłady w 148 spółdzielniach.

⁹⁾ Wskaźnik kursu 45 akcyj przy podstawie r. 1927 = 100.

D A R C Z E P O L S K I.

1 9 2 7	1 9 2 8				1 9 2 9		
31.XII	31.III	30.VI	30.IX	31.XII	31.I	28.II	
1.312,3	1.413,0	1.434,3	1.515,5	1.539,4	1.451,7	1.479,9	1
309,3	285,4	250,4	254,1	244,1	229,6	231,1	2
1.003,0	1.127,6	1.183,9	1.261,4	1.295,3	1.222,1	1.248,8	3
517,3	553,3	601,2	607,0	621,6	621,9	622,4	4
894,6	843,4	733,5	662,6	713,9	685,1	697,7	5
72,61%	68,44%	63,43%	59,97%	63,13%	64,71%	63,32%	6
31,11%	31,87%	333,79%	33,82%	34,13%	34,98%	33,74%	7
496,9	544,5	640,8	744,0	731,9	723,0	744,7	8
364,3	409,3	472,2	528,3	482,2	463,6		9
547,5	615,2	685,8	746,0	757,9			10
2,34%	2,27%	1,82%	2,32%	2,87%	3,75%	4,61%	11
			49,8	67,7	76,8		12
184,3	175,5	170,3	135,8	191,9	146,0	172,5	13
58,5	88,1	100,1	110,8	122,3	126,1	130,0	14
350,6	417,1	468,7	477,4	393,6	362,4		15
115,0	124,7	152,0	166,7	163,3	158,2		16
236,4	284,8	298,1	309,9	322,6	323,2		17
137,5	179,8	202,9	226,9	240,3	250,5		18
23,4	28,3	31,4	34,0	36,2	38,3		19
43,5	69,9	68,1	68,2				20
298,2	435,8	412,6	409,9	491,0	520,3	462,6	21
112,4	109,2	103,4	104,7	100,3	97,1	92,3	22
248,9	286,8	206,2	228,1	265,3	227,5	203,5	23
255,2	306,8	216,6	238,3	299,0	256,9	249,3	24
34,4	56,5	30,3	42,7	41,2	36,8	27,5	25
71,9	62,1	49,5	51,0	101,6	80,4	50,9	26
14,9	15,2	17,0	14,6	17,1	17,5	18,9	27
— 59,9	— 163,8	— 97,7	— 68,5	— 29,2	— 78,2	— 97,5	28
275,3	372,2	289,7	272,8	238,4	294,0	264,9	29
58,9	52,7	83,2	50,6	38,3	43,4	41,3	30
215,4	319,5	206,2	222,2	200,1	250,6	223,6	31
215,4	208,3	192,0	204,3	209,2	215,8	167,4	32
71,6	66,4	55,6	63,7	79,7	76,5	48,5	33
144,8	141,9	136,4	140,6	129,5	139,3	118,9	34
3.446	3.509	3.191	3.402	3.445	3.945	3.255	35
57,6	58,0	53,8	53,7	57,5	61,5		36
91,6	118,2	116,3	126,9	128,4	142,7		37
13,2	13,5	13,4	13,2	14,7	14,6		38
123,3	123,0	129,5	134,8	131,8	129,5		39
720,7	727,8	778,4	800,6	791,6	752,9		40
165,3	167,0	116,7	82,6	128,1	161,2	178,3	41
105,7	106,1	109,6	112,8	115,5	115,7		42
103,0	107,7	111,5	114,6	113,6	115,5		43
100,9	102,1	102,5	99,7	99,9	97,9	98,8	44
97,3	100,5	100,3	94,7	94,1	89,7	92,3	45
103,7	103,2	104,5	103,8	104,7	104,6	103,9	46
101,5	101,8	99,1	98,8	102,2	101,1	106,2	47
102,6	101,1	103,2	103,5	105,9	105,5	108,2	48
16.126	17.569	17.314	18.334	16.654	15.761		49
947	5.208	37.504	7.040	11.641	11.424	3.328	50
108.895	118.233	157.916	197.219	151.838	202.915	8.221	51

¹⁰⁾ Pierwsze dwie grupy taryfy celnej.

¹¹⁾ Pozostałe grupy taryfy celnej.

¹²⁾ Przy podstawie — okres 1925-1927 = 100. Według obliczeń Instytutu badania konjunktury gosp. i cen.

¹³⁾ Według obliczeń Instytutu badania konjunktury gosp. i cen.

¹⁴⁾ Wskaźnik realny płac robotniczych stanowi stosunek wskaźnika nominalnego do kosztów żywności.

¹⁵⁾ Wskaźnik cen przy podstawie r. 1927 = 100.

¹⁶⁾ Za cały rok.

¹⁷⁾ Średnia miesięczna.

¹⁸⁾ W górnictwie, hutnictwie i przemyśle przetwórczym.

UWAGA. Wartość obrotów w handlu zagranicznym podano w złotych według Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13. 10. 1927 r. Pozycje: obieg pieniężny, Bank Polski, kredyt i Skarb Państwa podano w złotych obiegowych w danym czasie.

Działalność Państwowego Banku Rolnego w roku 1928 (na podstawie sprawozdania rocznego).

Rok 1928 był dziesiątym z kolei od chwili powstania banku i zaznaczył się niezwykle wydatnem wzmocnieniem jego agend, pokaźnymi rezultatami osiągniętymi na polu organizacji kredytu rolniczego dla drobnych i średnich gospodarstw i ogromnem wzmocnieniem środków własnych, które pozwoliły mu rozszerzyć akcję kredytową we wszystkich przewidzianych statutowo kierunkach.

Zgodnie z postanowieniami statutu, zadaniem jego jest finansowanie przebudowy ustroju agrarnego przez popieranie i prowadzenie parcelacji, osadnictwa, meljoracji i regulacji wodnych, współdziałanie w rozwoju gospodarczym wsi drogą organizowania kredytu dla drobnych i średnich gospodarstw rolnych, rozpowszechnianie nowoczesnych środków produkcji rolnej i t. p. Bank zaczął spełniać swe zadania w szerszym zakresie dopiero od roku 1926 ze znacznem wzmocnieniem swych czynności w roku 1927¹⁾.

Rok 1926 okazał się jednak tak dalece rekordowym pod względem wzrostu aktywności kredytowej, że cały szereg najważniejszych pozycji bilansowych uległ podwojeniu. Niemniej korzystne i ważne są zmiany organizacyjne, polegające na: przeniesieniu punktu ciężkości na operacje długoterminowe, przyspieszeniu toku załatwianych czynności, udoskonaleniu pomocniczych urządzeń technicznych i opracowaniu odpowiednich przepisów dla uruchomienia nowego działu operacyj — kredytu meljoracyjnego. Dla zorientowania szerokich kół rolniczych a zwłaszcza lokalnych organizacji społeczno-rolniczych i spółdzielczych oraz instytucji komunalnych, spełniających rolę pomocniczo-informacyjną przy rozprowadzaniu kredytów w listach zastawnych, wydana została przez Bank Rolny broszura o warunkach i formalnościach, związanych z udzielaniem tych pożyczek. Broszura ta ma ułatwić tym instytucjom wypełnianie swych zadań w stosunku do Banku Rolnego i usunąć pośrednictwo osób, żerujących na małym uświadomieniu drobnych rolników.

Czynności banku można podzielić na prowadzone na własny rachunek i w zakresie poruczone.

I. Działalność na własny rachunek. Kredyt długoterminowy. W roku ubiegłym najwięcej wysiłków położył Bank Rolny w zakresie zorganizowania kredytu długoterminowego. Dzięki silnemu wzrostowi pożyczek w listach zastawnych oraz wypuszczeniu obligacji meljoracyjnych, kredyt długoterminowy wysuwa się coraz silniej na plan pierwszy, wynosząc w końcu grudnia 1928 r. 156 milj. złotych, a w końcu lutego 1929 r. — 171 milj. złotych. Do końca 1927 r. bank wypłacił 10.589 pożyczek o przeciętnej wysokości 3.922 złotych, a w ciągu roku 1928 — 18.452 pożyczek o przeciętnej wysokości 5.131 złotych. Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych były w 93% przyznane spółkom wodnym na wykonanie większych prac. Przeciętna wysokość rat wypłaconych na poczet jednej z 214 pożyczek wynosiła 95.112 złotych.

Bank stwierdza, iż w wyniku zwiększonego liberalizmu w przyznawaniu kredytów na kupno gruntu wytworzył się w roku 1927 i w początkach 1928 r. ożywiony ruch ziemią i wyższka cen ziemi do norm nieusprawiedliwionych istotną dochodowością gospodarstw rolnych. W związku z tem Ministerstwo Reform Rolnych przystąpiło do poddania rewizji dotychczasowych zasad udzielania kredytu agrarnego, co spowodowało mniejwięcej od połowy 1928 r. zahamowanie powszechnej wyższki cen ziemi.

Na rozwój długoterminowego kredytu wpłynął dodatnio, obok ułatwień rządowych w kierunku lokaty papierów, szereg innych czynników, jak: usprawnienie wewnętrznej organizacji banku do załatwiania coraz większej ilości podań, decentralizacja akcji kredytowej i współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi i kredytowymi oraz usunięcie szeregu trudności formalno-prawnych (jak regulowanie stanu hipotek), które tamowały akcję kredytową.

W drugiej połowie 1928 r. bank zastosował z powodu trudności lokacyjnych pewne restrykcje w przyznawaniu nowych pożyczek przy równoczesnem skierowaniu całego wysiłku na szybkie dokonywanie wypłat z tytułu pożyczek już przyznanych. Cyfrowo to usprawnienie działalności kredytowej wyraziło się tem, że w dniu 1/I. 1928 r. pożyczki wypłacone na inwestycje wynosiły 42% przyznanych, a w końcu roku już 65%. Przy pożyczkach na kupno gruntów taki sam stosunek uległ polepszeniu z 52 na 71%. Województwa zachodnie, gdzie akcja kredytowa w szerszych rozmiarach rozpoczęła się dopiero w roku ubiegłym oraz województwa wschodnie, gdzie rozmiary wykorzystania kredytu są mniejsze, nie zostały objęte żadnymi ograniczeniami.

Pożyczki w listach zastawnych przyznawane są: a) na kupno gruntów z parcelacji większej własności i na spłatę reszty ceny kupna za grunta parcelacyjne oraz b) na inwestycje rolne,

¹⁾ Patrz w tym względzie „Rozwój Państwowego Banku Rolnego“ Wiadomości Banku Polskiego Nr. 22/27 r., str. 196.

mające na celu podniesienie i uprzemysłowienie gospodarstw rolnych, nabycie inwentarzy, spłatę uciążliwych zobowiązań i t. p.

Podział pożyczek w/g tych dwóch głównych celów wskazuje poniższe zestawienie:

Pożyczki wypłacone ¹⁾	(w milionach złotych)	
	Na kupno gruntu	Na inwestycje
1/I. 1928 r.	28,4	13,1
1/I. 1929 r.	79,1	57,2
1/III. „	83,5	64,3

Z początkiem marca 1929 r. przypadało na pożyczki na kupno gruntu 56·5%, a na cele inwestycyjne 43·5%. Kredyt na kupno gruntu z natury rzeczy udzielany jest służbie folwarcznej i małorolnym, a z ogólnej ilości pożyczek, przyznanych na inwestycje, 92·4% dłużników stanowili w dniu 1/I. 1929 r. właściciele gospodarstw do 50 ha. Przeważna część klienteli, bo 76·1% przypada na właścicieli gospodarstw od 2 do 20 ha.

Jak olbrzymie zadania stoją przed bankiem na polu zaspokojenia potrzeb kredytowych drobnych rolników, świadczy porównanie ilości tego typu gospodarstw rolnych w stosunku do dotychczasowych dłużników banku. Bank udzielił do 1 marca 1929 r. 30.395 pożyczek w listach zastawnych na obszarze 483 tysięcy ha. Według rocznika statystycznego za rok 1928 istniało w Polsce w roku 1921 ponad 2 miliony gospodarstw rolnych tego typu, który jest najbardziej faworyzowany przez Bank Rolny (od 2 do 20 ha) na obszarze 12,7 milionów ha. Dotychczasowa więc akcja banku, zmierzająca do uzdrowienia stosunków kredytowych na wsi, może być uważana w stosunku do zapotrzebowania za ledwie za kroplę w morzu.

W dążeniu do potanienia kredytu w listach zastawnych bank przeszedł w drugiej połowie 1928 r. do udzielania pożyczek w 7% listach. Ponieważ jednak kurs giełdowy 7% listów zastawnych ustalił się w końcu roku 1928 na 83 za 100, a kurs 8% listów wynosił 94 za 100, dłużnik otrzymuje przy wypłacie kwotę znacznie zmniejszoną od nominalnej sumy pożyczki. Ciężary jednak, przerzucone tą drogą na dłużnika przez pozbawienie go prawie $\frac{1}{3}$ wypożyczonego kapitału, są zbyt wielkie w stosunku do korzyści, jaką on uzyskuje w postaci niższego oprocentowania, tem bardziej, że w przyszłości—w miarę poprawy stosunków na rynku kapitałowym—będzie przeprowadzona zapewne konwersja na listy niżej oprocentowane. Wypuszczenie listów niżej oprocentowanych tłumaczy się jednak względami na przygotowania do ich lokaty zagranicą. W dniu 1. I. 1929 r. było w obiegu 8% listów zastawnych na sumę 90 milj. zł., a 7% na sumę 44,3 milj. złotych. Istotnem polepszeniem warunków kredytowych dla dłużników jest obniżenie z dniem 1. I. 1928 r. dodatku administracyjnego, pobieranego od pożyczek w listach zastawnych z 1½% na 1% rocznie. Niektórzy najsłabsi finansowo dłużnicy otrzymują ze specjalnej dotacji, wstawionej w budżecie za rok 1928/29 w sumie 1,1 milj. złotych, zapomogi w formie obniżenia oprocentowania pożyczek o 3% w stosunku rocznym.

Spłacalność rat z tytułu zadłużenia w listach zastawnych jest zadowalająca. Stosunek procentowy wpłat do należności z tytułu lat poprzednich wynosił 93·5% a w stosunku do rat płatnych w roku 1928 — 70·4%. Bank Rolny stwierdza, że analogiczny stosunek w b. rosyjskim Banku Włościańskim nie był lepszy, mimo, że ciężar z tytułu oprocentowania jest obecnie o 3% wyższy, a wieś znajduje się w stadium odbudowy i ugina się pod ciężarem lichwy kredytowej.

W roku 1928 Państwowy Bank Rolny zajął się gorliwie zapoczątkowaniem długoterminowego kredytu meljoracyjnego. Zapotrzebowanie Polski w tym względzie jest olbrzymie. Na ogólną przestrzeń 20 milionów hektarów ziemi, będących w użytkowaniu rolnem²⁾, 18 milionów ha wymaga zmeljorowania, przyczem koszt samego odwodnienia Polski obliczany jest na 12 miliardów złotych.

Do emisji 7% obligacji meljoracyjnych oraz do udzielania pożyczek w tych obligacjach bank został upoważniony rozporządzeniem z dn. 11 czerwca 1928 r. (Dz. U. 65/28 r.) Pożyczki przydzielane są przeważnie spółkom wodnym na 12-to letni okres amortyzacyjny z tem, iż początek spłaty rozpoczyna się dopiero od 6 półrocza kalendarzowego, następującego po dniu wypłaty pożyczki. Obligacje opiewają na złote w zlocie oraz na równowartość tychże w dolarach, funtach sterlingach, florenach holenderskich i frankach szwajcarskich. Dotychczas emitowane obligacje były nabywane przez Skarb Państwa z funduszu gospodarczego po kursie 83½. W celu zmniejszenia ciężarów z tytułu oprocen-

¹⁾ Wszystkie pożyczki wypłacone od roku 1925. Pewną różnicę między tem zestawieniem a bilansem stanowią listy zastawne wycofane z obiegu.

²⁾ Grunty orne, łąki i pastwiska, sady i ogrody wraz z przestrzenią, zajęta pod zabudowania gospodarskie (bez lasów, nieużytków i wód).

towania, Ministerstwo Rolnictwa przekazało bankowi fundusze budżetowe na obniżenie oprocentowania o 2-4% w stosunku rocznym, zależnie od rodzaju melioracji.

W celu pokonania trudności formalno-prawnych i technicznych, bank sporządził wzory statutów spółek i zaangażował odpowiednią ilość fachowców-hydropelioratorów. Bank udziela ponadto z własnych środków przejściowych kredytów na melioracje, w celu umożliwienia sporządzenia projektów urządzeń melioracyjnych lub przystąpienia do częściowego wykonania zamierzonych melioracji przed przyznaniem i zrealizowaniem przez bank długoterminowej pożyczki obligacyjnej. Do początku marca 1929 r. bank wypłacił 270 pożyczek na sumę 24,6 milj. złotych. Obszar meliorowany przy pomocy tych pożyczek wynosi 53.896 ha. Zaliczki, wydane do końca roku 1928 na sporządzenie projektów, obejmują 110.000 hektarów gruntów.

Działalność parcelacyjna. Drugi rodzaj czynności, prowadzony przez bank na własny rachunek, uległ również w roku 1928 znacznej poprawie dzięki ukazaniu się szeregu dalszych rozporządzeń i instrukcyj parcelacyjnych oraz dzięki wydatnemu zwiększeniu funduszy rządowych, przeznaczonych na kredyty ulgowe dla osadników.

Bank prowadzi akcję parcelacyjną drogą nabywania majątków na własność dla prowadzenia bezpośredniej parcelacji i przyjmuje majątki do komisowej parcelacji. Razem od rozpoczęcia działalności agrarnej banku, t. j. od roku 1924-1928 bank nabył 59 majątków o obszarze 56 tysięcy ha (z czego na rok 1928 przypada 11 majątków o obszarze 8,4 tysięcy ha) i przyjął do komisowej sprzedaży 9 majątków o obszarze 14,4 tys. ha. Łączny obszar, rozparcelowany przez bank w latach 1924-1928, wyniósł 26,6 tysięcy ha, z czego:

3,3 tys. ha	rozparcelowano	między	służbę	dworską
9,1	"	"	"	adjacentów
8,8	"	"	"	na rzecz samodzielnych kolonji
5,5	"	"	"	wszelkie inne cele

Należy uznać za objaw pomyślny okoliczność, iż adiacenci stanowili najliczniejszy element, gdyż parcelacji sąsiedzkiej towarzyszy zwykle jednoczesna komasacja okolicznych wsi. Zgłoszenia kandydatów, rekrutujących się ze służby folwarcznej, bank uwzględniał, oczywiście, w całej rozciągłości.

Rozmiary parcel, zależnie od ich przeznaczenia, rodzaju gleby i od lokalnych warunków gospodarczych, wykazują znaczną rozpiętość: od 2-19 ha w parcelach dla służby dworskiej, 0,1 do 25,0 dla adjacentów, 6,9 do 25 ha dla samodzielnych kolonij.

Do czasu przekazania gruntów w posiadanie nabywców bank prowadzi przejściową administrację. W ciągu roku 1928 znajdowało się w administracji banku 49,8 tysięcy hektarów ziemi, w czym 14,5 tys. ha podlega eksploatacji rolnej. Resztę stanowiły obszary w administracji leśnej oraz tereny nieeksploatowane. Dla celów pokazowych bank urządził parcelę wzorową o obszarze 25 ha w majątku Bereźno, województwa Wołyńskiego.

Bank skarży się w swem sprawozdaniu, iż przeprowadzanie parcelacji natrafia na szereg trudności w dalszym stadium parcelacji, jak: ustalenie listy nabywców, prowadzenie z nimi pertraktacji, zawieranie umów przyrzeczenia kupna-sprzedaży, sporządzanie hipotecznych aktów przewłaszczenia gruntu i t. p. W tym względzie jednak bank niepotrzebnie załatwia bezpośrednio cały szereg drobnostkowych czynności, które mogłyby z powodzeniem przelać na t. zw. spółki parcelacyjne, t. j. związki osób, które mają być nabywcami parcel. Spółce tej bank dostarczałaby zaliczek na przeprowadzenie prac początkowych, regulacyjnych i funduszy na zakup gruntu, a następnie za ich pośrednictwem ściagałaby wszelkie raty amortyzacyjne. Pomijając zmniejszenie kosztów administracyjnych, bank zyskałaby w spółkach zbiorową odpowiedzialność członków i mogłaby za ich pośrednictwem przeprowadzić dalszą akcję w kierunku zaopatrzenia członków w środki produkcji, podniesienia wydajności gospodarstw i ulepszenia metod gospodarowania. Wzorem tego rodzaju spółek są polskie spółki parcelacyjne, zakładane przed wojną przez Bank Ziemski w b. dzielnicy pruskiej, jako kontrakcja przeciwko pruskiej kolonizacji. Mimo, że ta ostatnia prowadzona była z wielkim zasobem środków i nacisku administracyjnego, rezultaty osiągnięte przez Bank Ziemski były imponujące. Do roku 1908, t. j. do chwili wydania ustawy, zabraniającej tworzenia nowych osad, bank rozparcelował 32 tysiące hektarów ziemi, tworząc 1.567 osad i 751 parcel sąsiedzkich.

Kredyt krótkoterminowy banku. W roku 1928 stan udzielonych pożyczek krótkoterminowych wzrósł o 47,6% ze 129,9 do 190,6 milionów złotych. Globalna suma kredytów krótkoterminowych banku, z których rolnictwo korzystało w różnych porach roku, wynosiła około 330 milj. złotych, na co składa

się stan zadłużenia w dn. 1. I. 1928 r. (129,9 milj. zł) oraz suma kredytu, udzielonego w okresie sprawozdawczym — około 203 milionów złotych.

W dziale pożyczek krótkoterminowych bank przestrzegał zasady, aby udzielać kredytu na ściśle określone cele, gwarantujące możliwie najproduktywniejsze jego użycie, oraz kładł wielki nacisk na terminowe spłacanie pożyczek.

Kredyty celowe dzielą się: a) na pożyczki, służące na podniesienie poszczególnych gałęzi wytwórczości rolniczej, b) na zakup środków produkcji, c) pożyczki specjalne. Z początkiem 1929 r. kredyty celowe stanowiły 47% ogólnej sumy kredytów krótkoterminowych.

W dziale kredytów na poszczególne gałęzie wytwórczości bank dąży do zespolenia spółdzielni mleczarsko-jajczarskich i przeistoczenia ich na wielki warsztat eksportowy. Fakt, że udział spółdzielczości w ogólnym eksporcie masła doszedł w roku 1928 do ca $\frac{1}{3}$ ogólnej ilości wywiezionej świadczy, jak wielkie wyniki można osiągnąć na tem polu. Bank udziela tym spółdzielniom kilkoletnich kredytów inwestycyjnych na wznoszenie budynków oraz na zakup maszyn i innych urządzeń mleczarskich. Poza tem bank zaczął udzielać kredytów hodowlanych na zakup materiału zarodowego, na sadownictwo, na podniesienie produkcji lnu, na rozwój rybołówstwa, mleczarstwa i t. p.

W dziale kredytów na zakup środków produkcji bank udziela pożyczek na nawozy sztuczne (18,2% ogółu kredytów krótkoterminowych), przyczem osiągnął na tem polu tak wspaniałe rezultaty, że około 30% ogólnego zużycia nawozów sztucznych w roku 1928 dostarczonych było przy pomocy kredytowej banku. O rozwoju akcji nawozowej banku i ilości nawozów sztucznych dostarczonych rolnikom w poszczególnych latach świadczy poniższe zestawienie w tonnach:

w roku 1925 (zapoczątkowanie akcji)	11.777
„ 1926	87.265
„ 1927	156.790
„ 1928	331.337

Podobnie jak w roku poprzednim bank udzielał spółkom maszynowym, tworzonym według specjalnego regulaminu 2—3 letnich pożyczek na zakup maszyn i narzędzi rolniczych. Spółki maszynowe (około 2.000) musiały przestrzegać zasady wspólnego użytkowania zakupionych narzędzi i maszyn, a zadłużenie ich z tego tytułu wynosiło 8,2 milj. zł, czyli 4,3% ogółu kredytów krótkoterminowych. Do tego działu należą również pożyczki, przyznawane na zakup nasion uszlachetnionych.

W skład pożyczek specjalnych wchodzi wspomniane już poprzednio kredyty przejściowe na melioracje rolne, pożyczki sanacyjne dla spółdzielczości, kilkoletnie pożyczki na wywoływanie hipotek, spłatę sched rodzinnych i dla społecznych instytucyj kultury rolnej.

Poza kredytami celowymi bank udzielał pożyczek na ogólne cele obrotowe dla rolników. Stan zadłużenia z tego tytułu wynosił 1. I. 1929 r. 101 milj. złotych, czyli 53% ogółu kredytów krótkoterminowych. Bank stara się stopniowo zmniejszać ten dział pożyczek, wychodząc z założenia, że częstokroć nabierają one charakteru kredytów konsumpcyjnych, w przeciwstawieniu do pożyczek specjalnych, polegających na dostarczaniu rolnikom środków produkcji na kredyt oraz finansowaniu handlu i przetwórstwa artykułów rolniczych. Z pożyczek obrotowych zasługuje jeszcze na uwagę kredyt pod zastaw produktów rolnych, udzielany na zasadach, ustalonych rozporządzeniem o rejestrowym zastawie rolniczym. Zostały one uruchomione pod koniec 1928 r. i wynosiły z początkiem 1929 r. 3,1 miliona złotych.

Co do sposobu rozprowadzania kredytów nie zaszły w roku 1928 żadne istotne zmiany. Bank posługiwał się pośrednictwem lokalnych spółdzielni kredytowych i rolniczo-handlowych oraz powiatowych i gminnych kas oszczędności. Porównawcze zestawienie udziału lokalnych instytucyj i ich central w całokształcie kredytu krótkoterminowego wskazuje poniższe zestawienie:

Instytucje	1. I. 1928 r.		1. I. 1929 r.	
	tys. zł	% ogółu kredytów krótkoterm. banku	tys. zł	% ogółu kredytów krótkoterm. banku
Spółdzielnie kredytowe	49.751	38,3%	63.514	33,3%
„ rolniczo-handlowe	13.826	10,6%	31.411	16,5%
„ mleczarsko-jajczarskie	2.085	1,6%	3.647	1,9%
Powiatowe kasy oszczędnościowe	10.490	8,6%	22.381	11,8%
Gminne kasy pożyczkowo-oszczędn.	6.027	4,6%	8.672	4,6%

W wyniku przestrzegania zasady celowości w udzielaniu kredytów, udział spółdzielni kredytowych uległ względnemu zmniejszeniu na korzyść spółdzielni wytwórczych. W zakresie współpracy z komu-

nalnymi kasami oszczędności należy podkreślić znaczny wzrost zadłużenia z 10,5 do 22,6 milj. złotych. W końcu roku bank posługiwał się przy rozprowadzaniu kredytów pośrednictwem 796 kas gminnych.

Zadania banku na polu kredytu krótkoterminowego są bardzo wielkie i mimo znacznego wzrostu tej pomocy przyczyniły się one tylko w drobnym zakresie do złagodzenia lichwy pieniężnej. Celem, do którego bank konsekwentnie zmierza, jest zorganizowanie równomiernego dopływu środków do najdrobniejszych gospodarstw rolnych i postawienie ich na wysokim poziomie gospodarczym przy pomocy racjonalnej współpracy lokalnych instytucji.

II. *Działalność banku w zakresie poruczoną obejmuje:* 1) administrowanie specjalnymi funduszami rządowymi, 2) likwidację wierzytelności b. rosyjskich i pruskich instytucji kredytowych i osadniczych oraz 3) tworzenie rezerw zbożowych.

Administracja funduszami polega na udzielaniu pożyczek z funduszy czynnych i ściąganiu pożyczek z dawnych funduszy, przeznaczonych na cele parcelacji i osadnictwa, a które obecnie podlegają likwidacji. Stan pożyczek, udzielonych z funduszy czynnych, wzrósł w ciągu roku 1928 o 88,9% do sumy 167 milionów złotych.

Podział pożyczek w/g rodzaju funduszy wskazuje poniższe zestawienie:

Fundusze	Stan na dz. 1.I.1928 r.		Stan na dz. 1.I.1929 r.	
	Ilość pożyczek	Suma udzielonych kredytów w tys. złotych	Ilość pożyczek	Suma udzielonych kredytów w tys. złotych
Razem. . .	137,528	88,448	187,558	167,048
Ministerstwo Reform Rolnych.	68,708	39,398	94,633	96,329
„ Rolnictwa	8,682	19,995	6,943	26,160
„ Robót Publicznych	59,778	28,764	85,647	44,393
„ Skarbu	360	291	335	166

Największe środki dostarczane są na ten cel przez Ministerstwo Reform Rolnych i składają się one z funduszu zapomóg i kredytu ulgowego, przewidzianego w art. 75 ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dn. 28/XII.1925 r. oraz z funduszu komasacyjnego. Ministerstwo Rolnictwa oddało bankowi do zarządu fundusz na podniesienie ogrodnictwa oraz asygnuje specjalne kwoty na obniżenie oprocentowania przy pożyczkach hodowlanych i przejściowych kredytach meljoracyjnych. Fundusze Ministerstwa Robót Publicznych są przeznaczone na cele związane z odbudową wsi i usunięciem śladów zniszczenia wojennego. Półmilionowy fundusz Ministerstwa Skarbu służy na dotacje zwrotne dla inwalidów wojennych na cele produkcyjne.

W zakresie likwidacji należności b. rosyjskich banków ziemskich i pruskich banków rentowych prowadzone są dalsze prace nad uzupełnieniem ewidencji, przerachowywaniem rewindykowanych wierzytelności, ściąganiem rat amortyzacyjnych i przyjmowaniem przedterminowej spłaty długów.

W roku 1928 bank rozwinął szerszą działalność w zakresie tworzenia rezerw zbożowych. Strona techniczna i finansowa operacji zbożowych spoczywa w rękach banku. Skarb ulokował na ten cel w banku sumę 40 milj. złotych, jako kapitał obrotowy, potrzebny do prowadzenia odnośnych operacji. Do początku 1929 r. bank wydatkował na te cele sumę 33,3 milj. zł. Wydawanie ogólnych wskazówek w dziedzinie polityki zbożowej spoczywa w rękach międzyministerjalnej komisji, której przewodniczy delegat Min. Spraw Wewnętrznych. Zakupy, związane z tworzeniem rezerw zbożowych, prowadzone są bądź na rachunek własny państwowej rezerwy zbożowej, bądź przez magistraty większych miast.

Zmiany, zaszły w dziedzinie administracji, polegają na utworzeniu urzędu prezesa banku, otwarciu trzech nowych oddziałów (Pińsk, Lublin i Kielce) oraz agentury w Gdyni. Dzięki skoncentrowaniu wszystkich niemal biur banku w jednym doskonale pod względem technicznym urządzonej gmachu (jak np. poczta pneumatyczna), nastąpiło w szerokim zakresie usprawnienie działalności banku i zwiększenie wydajności pracy personelu.

Wspaniały rozwój działalności banku w roku 1928 był w pierwszym rzędzie umożliwiony rozbudową jego kapitałów własnych. Kapitał zakładowy, który w końcu października 1927 r. wynosił jeszcze 25 milj. złotych, został do końca roku podwyższony do sumy 75 milj. złotych, a w roku 1928 drogą dwóch podniesień wzrósł do sumy 130 milj. złotych i łącznie z rezerwami wynosi 140,2 milj. złotych. W myśl uchwały Rady Nadzorczej bank zamierza 15% każdorazowego stanu kapitału zakładowego trzymać w obiektach ziemskich, przeznaczonych na cele parcelacyjne.

Rozwój i wzrost działalności Państwowego Banku Rolnego w latach 1924-1928 wskazuje poniższe zestawienie ważniejszych pozycji bilansowych: (w milj. zł.).

KONIEC ROKU	Kapitały własne	Kredyt krótko-terminowy	Pożyczki i zaliczki z funduszków administr.	Pożyczki długoterminowe w listach zastawnych i obligacjach P.B.R.	Suma bilansowa	Zyski roczne	Obroty roczne
1924	3,1	10,4	6,4	—	27,1	0,5	—
1925	12,0	28,5	29,9	0,1	88,7	1,0	—
1926	15,0	52,5	53,4	7,8	157,6	3,4	1.087,5
1927	79,1	129,9	93,8	41,4	424,9	8,6	3.883,9
1928	140,2	190,6	172,7	154,6	738,5	12,2	6.931,0

Sposób rozdziału czystego zysku za rok 1928, który wyniósł 12,2 milj. zł., nie został podany w sprawozdaniu. Taka sama luka istniała w sprawozdaniu za rok poprzedni i obecnie nie została również usunięta ani pod względem uzupełnienia za rok 1927, ani za ubiegły. Ubocznie tylko podaje obecne sprawozdanie, że dla podniesienia poziomu gospodarczego i społecznego rolnictwa, bank przeznaczył z czystego zysku za rok 1927 przeszło $\frac{1}{2}$ miliona złotych na utworzony przy banku fundusz na popieranie badań naukowych oraz na fundusz popierania spółdzielczości i kultury rolnej. Z powyższych sum wydatkowano w ciągu roku ponad 200 tysięcy złotych na szereg celów, jak: utworzenie na Polesiu stacji doświadczalnej dla badania opłacalności używania nawozów sztucznych oraz przeprowadzania melioracji rolnych, na finansowanie studjów nad krajowymi złożami fosforytów, na subwencjonowanie wydawnictw z dziedziny rolnictwa, melioracji, emigracji i t. p., na organizowanie spółdzielczości rolniczej na kresach wschodnich i na Pomorzu, na wystawy rolnicze i t. p.

Monometalizm złoty w Szwajcarii.

1. Dotychczasowy system monetarny. 2. Podłoże gospodarcze reformy. 3. Zasady dokonanej reformy.

1. Pierwsza ustawa monetarna Konfederacji Szwajcarskiej z r. 1850 oparta była na zasadach *monometalizmu* srebrnego. W piętnaście lat później Szwajcaria bierze udział w utworzeniu Unji Monetarnej Łacińskiej, przechodząc w ten sposób do *bimetalizmu*, którego podstawą był stosunek 1:15 $\frac{1}{2}$ między wartością złota i srebra. Wobec spadku wartości handlowej srebra, napływa ono w ilościach nadmiernych do państw, uczestniczących w Unji Łacińskiej. W r. 1898 Unja zawiesza całkowicie dalsze bicie monet srebrnych, przyczem srebrne 5-cio frankówki, znajdujące się w obiegu, zachowują pełną moc zwalniania z zobowiązań. W ten sposób utrwała się w Szwajcarii system, zwany *bimetalizmem utomnym*, który przetrwał do wybuchu wojny światowej; polegał on na tem, że: 1) monety złote miały pełną moc zwalniania z zobowiązań i ich wybijanie było nieograniczone, 2) srebrne pięciofrankówki miały również pełną moc prawnego środka płatniczego, lecz ich emisja była ograniczona do 80 milj. franków, 3) monety zdawkowe posiadały ograniczoną moc, jako środek płatniczy i emisja ich była również ograniczona.

Wojna światowa zniweczyła swobodny międzynarodowy obieg pieniężny. Od dn. 31 lipca 1914 r. Bank Narodowy Szwajcarski został zwolniony z obowiązku wymiany swych banknotów, które uzyskały *kurs przymusowy*. Niemniej jednak frank szwajcarski zaliczany jest do rzędu mocnych walut. W r. 1917 i 1918 kurs jego był przejściowo mocniejszy od kursu dolara, osiągając w momencie kulminacyjnym stosunek fr. szw. 4'30 za \$ 1, chociaż parytet teoretyczny wynosi fr. 5'18 za 1 \$. Maximum spadku franka szwajcarskiego w r. 1920 i 1921 wyrażało się stosunkiem fr. szw. 6'68 za 1 \$. Poczem kurs fr. szw. stale zbliżał się do parytetu, jaki wreszcie osiągnął w r. 1925. Dnia 17 lipca 1925 r. Banque Nationale Suisse postanowił utrzymywać kurs franka w granicach „gold points“ w stosunku do walut, wymienialnych na złoto. Postanowienie to obowiązuje Bank do dnia dzisiejszego.

2. Ostateczne rozwiązanie Unji Łacińskiej, które nastąpiło w końcu 1926 r., wysunęło na czoło zagadnień konieczność przeprowadzenia reformy monetarnej w Szwajcarii. Zagadnienie to stało się specjalnie aktualne wobec przeprowadzenia w latach 1927 i 1928 ostatecznej stabilizacji legalnej większości walut europejskich. W związku z tem wiele banków emisyjnych ma prawo zaliczać obecnie do swej rezerwy statutowej waluty i dewizy zagraniczne wymienialne na złoto. Frank szwajcarski, mimo stałości swego kursu, właściwie nie mógł być zaliczany przez zagraniczne banki emisyjne do statutowego pokrycia ich zobowiązań, co było dla Szwajcarii dużą niedogodnością w jej stosunkach z zagranicą.

Tymczasem właśnie stosunki te rozszerzają się w ostatnich latach coraz bardziej. Handel zagraniczny rozwija się, przyczem *wzrasta jednocześnie eksport i import*. Rozwojowi handlu zagranicznego

towarzyszy duża *ekspansja kapitałów szwajcarskich* zagranicę. Lokaty zagraniczne ośmiu wielkich banków szwajcarskich wynosiły w końcu 1928 r. około 2,2 miljarda franków, t. j. 30% całej sumy bilansowej powyższych banków. W ciągu ostatnich pięciu lat ulokowano na rynku szwajcarskim pożyczek zagranicznych na sumę 900 milj. franków. Ekspansja kapitałów szwajcarskich zagranicę ma widoki dalszego rozwoju wobec ciągłego wzrostu wkładów bankowych oraz wobec niskiego poziomu stopy dyskontowej i procentowej w Szwajcarii. Banque Nationale Suisse utrzymuje niezmiennie od 22 października 1925 r. swą stopę dyskontową na poziomie $3\frac{1}{2}\%$, nie chcąc przez jej ewentualne podniesienie wywrzeć ujemnego wpływu na wewnętrzny rynek kredytu długoterminowego. Stały rozwój stosunków zagranicznych wymagał ostatecznego uregulowania systemu monetarnego Szwajcarii.

Zrównoważony budżet państwowy oraz czynny bilans płatniczy Szwajcarii pozwalały oprzeć reformę monetarną na solidnych podstawach. Bank Narodowy jest również najzupełniej przystosowany do przeprowadzenia powyższej reformy, gdyż pokrycie banknotów w obiegu złotem i wierzytelnościami zagranicznymi wynosi 79·57%, według bilansu z dn. 15 marca r. b.

3. W związku z tem Walne Zgromadzenie Banku Narodowego Szwajcarii uchwaliło dn. 2 marca 1928 r. zmianę przepisów prawnych, dotyczących „pokrycia” obiegu banknotów i ich wymiany. Reforma ta wprowadza w Szwajcarii *monometalizm złoty*, znosząc jednocześnie przymusowy kurs biletów banku. Uchwalona reforma musi jeszcze uzyskać aprobatę władz federalnych; jednakże według zapewnień Banku Szwajcarskiego można się liczyć jedynie z ew. poprawkami formalnymi; zasady reformy pozostaną bowiem z wszelką pewnością niezmiennione.

Według nowych przepisów (art. 19 Ustawy) obieg banknotów winien znajdować pełne *pokrycie*:
 w złotych monetach szwajcarskich,
 w sztabach złota, obliczonych według urzędowej stopy monetarnej, przy odjęciu kosztów menniczych,
 w złotych monetach zagranicznych,
 w wekslach i czekach, płatnych w Szwajcarii oraz w zobowiązaniach szwajcarskich,
 w wekslach i czekach, płatnych zagranicą, w bonach skarbowych państw zagranicznych oraz
 w zagranicznych wierzytelnościach,
 w wierzytelnościach, wynikających z zaliczek na rachunkach bieżących, udzielonych na zastaw obligacyj lub metali szlachetnych.

Pokrycie metaliczne winno wynosić minimalnie 40% obiegu banknotów, przyczem powyższe minimalne pokrycie czterdziestoprocentowe ma być przechowywane wyłącznie w Szwajcarii.

Przepis ten wyraźnie wyłącza srebro z ustawowej rezerwy banku emisyjnego, zaliczając do pokrycia metalicznego jedynie złoto.

Dalsze zmiany przepisów (art. 20 i 20 bis) dotyczą *wymienialności banknotów*. Bank Narodowy zostaje zobowiązany do wymiany swych biletów na każde żądanie na złote monety szwajcarskie; jednakże wymiana ta będzie mogła być dokonywana dopiero wówczas, gdy inne pierwszorzędne banki emisyjne również rozpoczną podobną akcję. Do tego czasu bank upoważniony będzie do wymiany swych biletów na każde żądanie według własnego wyboru:

na złote monety szwajcarskie,
 na sztaby złota, obliczone według parytetu monetarnego,
 na dewizy t. zw. złote (wpłaty bankowe albo чеки), czyli dewizy płatne w krajach, mających wolny rynek złota.

Wymiana na monety i sztaby złote dokonywana będzie w siedzibie banku w Bernie bez ograniczenia sumy; natomiast w Zurychu, w oddziałach banku i agencjach, kierowanych przez bank, wymiana dokonywana będzie w miarę posiadanych zapasów i w granicach możliwości, lecz w ostatecznym razie w terminie niezbędnym dla sprowadzenia złota z kasy głównej.

Wymiana na dewizy złote dokonywana będzie przez wszystkie kasy banku bez ograniczenia sumy.

Wymiana banknotów winna być zorganizowana stosownie do potrzeb miejscowych.

W związku z przeprowadzeniem reformy monetarnej *srebrne pięciofrankówki*, które w dawnym systemie posiadały pełną moc zwalniania z zobowiązań, zostają zdegradowane do roli monety zdawkowej. Obiega ich obecnie około 77 milionów frs. szw.; zapewne część tej sumy zostanie wycofana (27 milj. według propozycji L. Dubois) z obiegu.

Przeprowadzona reforma monetarna wprowadza Szwajcarię do rzędu państw o prawie uregulowanych stosunkach pieniężnych, torując kapitałom szwajcarskim drogę dla dalszej ekspansji zagranicznej.